

נר לשולחן שבת

פרשת ויצא

גליון 847 תשפ"ד

נשמה לקבל
תרומות לטובת
הדפסת העלון
לע"ג ולהצלחה

מנהגי נישואין בעיר חלב: לאחר החופה אין עושים סעודה מיד, אלא מביאים כיבוד קל בבית הורי החתן ואין אוכלים שם לחם וגם לא מברכים שבע ברכות. רק למחרת בלילה היו עורכים סעודה גדולה "פטר'ת" ואז מברכים שבע ברכות, מלבד זה אין מברכים שבע ברכות.

(ד"ר אר"ץ חופה וקידושין)

כמה מתאים

שאל חתן את מרן הרב שטיינמן, כשמתענה ביום חופתו ואומר "עננו", היאך יאמר "בצרה גדולה אנחנו", הרי ברוך ה' הוא שרוי בשמחה גדולה על חתונתו ואולי צריך להשמיט תיבות אלו. השיבו רבי אהרן לייב, שאין כזה דבר להשמיט תיבות מנוסח התפילה. ובהקשר לשאלתו, הכוונה על כלל ישראל. לדאבונו, בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, וזה פירוש "כי בצרה גדולה אנחנו"!

(פרי חיים רל"ו)

נהגו חתן וכלה להתענות ביום חופתם. (רמ"א ס"א א') כי יום כיפורים הוא להם. (נוהג כצאן יוסף ק"י א') יש שנהגו לעשות כפרות לחתן וכלה ערב נישואיהם. (הבית היהודי י') אשכנז, חברות הכלה סועדות עמה בשחר מאכלי חלב ודגים, "מילך מול". (מהר"ל מנהגים, נישואין) בגדד, רק החתן מתענה ביום שנכנס לחופה, אך לא הכלה. (מנהגי בבל)

"מלא שבוע זה" - מה אסור או מותר למלא...

דעת רוב הפוסקים, שחתן וכלה בימי שבע הברכות, ההולכים לכותל המערבי פטורים מקריעה על ראיית מקום המקדש.

נכון שלא יבקרו חולים ביום הראשון אחר חופתם... אבל מהיום השני של ימי שבע הברכות מותר, ומצוה עליהם לבקר חולים, אף על פי שהדבר גורם להם צער. (שו"ת "בצל החכמה" ב' מ"ד ע"יש) והגאון רבי יוסף שלום אלישיב השיב, שודאי מותר לחתן וכלה לבקר חולים, גם ביום הראשון, כיון שזו המצוה, אין כלל איסור בזה, וכן מותר להם גם ללכת לנחם אבלים. (תל תלפיות" קובץ ס"א)

החתן והכלה אין הולכים אל בית הקברות תקופה לפני החתונה ולאחר החתונה - שלושים יום - אם לא שמת להן מת במשפחה. (מנהגים דק"ק ורמ"ש)

הגאון רבי יוסף שלום אלישיב: המנהג שהחתן והכלה לא הולכים ללוויה בשבעת ימי המשחה, אף שכמה פסיעות יכולים ללכת, דסוף סוף זה לא איסור אלא מנהג. (אשרי האיש" אה"ז א' עמ' קפ"א)

"ויקח את לאה". "ויתן לו את רחל בתו לו לאשה".

חידה: כיבדוהו לברך ברכה מסויימת, וסירב ואין עליו טענה, היתכן? כן, יעקב בחרן.

חתונה, שבע ברכות, האם החתן יכול לברך בעצמו ברכות נישואין? ברכות נישואין, כיון שהם ברכות לחתן ולכלה שיצליחו, בהכרח שאחרים יברכו אותם. החתן והכלה עומדים תחת החופה פניהם למזרח והמברך עומד פניו למערב, כדי שיברכם פנים מול פנים, כמו ברכת כהנים. (ערוה"ש אה"ז ס"ב ט' ועיין מהר"ל הל' נישואין)

וכבר כתב להדיא רבי אברהם בן הרמב"ם, שאין ראוי שהחתן יברך אלו הברכות, לפי שהם ברכה לו ואין ראוי שיברך אדם ברכות אלו לעצמו... ואבא מארי רגז על חתן שברך ברכות אלו לעצמו. (מעשה רקח" ח"א)

טעם אחר כתבו שהחתן לא יברך, דמיחזי כיוהרא. (רש"י תשו' הגאונים)

והמנהג פשוט שאין החתן מברך. ("נהר מצרים" חופה ד', "שלחן העזר" ועוד)

במקום שאין איש היודע לברך - חרן: לא הקפידו אלא כשיש שם אחר שיכול לברך, אבל אם אין, יברך החתן בעצמו, ואין צריך להתעכב עד שיחפשו אחר איש היודע לברך. (ש"ד חו"כ י"ח ע"יש)

וכן כתב מהרש"ם שבדיעבד מהני, כפי שמצינו מעשה בארוס וארוסתו שנשבו בין הגויים והשיאום. (גיטין נז. שו"ת מהרש"ם ח"א ק"ס) כפסק המרדכי בשם רב שר שלום גאון, שבמקום שאין בקי לברך אלא החתן בלבד, ודאי על החתן לברך. (כתובות קל"א)

מעשה היה בחתן חיפאי יקר, שבסעודת שבע הברכות שלו כיבדוהו לברך, אך הוא סירב מפני המזבא בפוסקים כאמור, והשיבו ה"מנחת יצחק" שהצדק עימו. (ח"ג ק"ד ע"יש)

"ויעש משתה" - לא תמיד...

אשכנז: אחרי החופה תיכף ממהרים את החתן דרך שמחה לביתו או לבית הכלה. ויושבים בשולחן. כל מי שירצה לשבת בשולחן ההוא, מיסב. ומביאים לחם שלם. החתן מברך ברכת המוציא, ומביאים יין ומברכים ושותים, ונותן לכלה ולכל המסובים.

ומביאים שם ביצה ותרנגולת לאכול. את הביצה אוכלים החתן והכלה לבד ולא הקרואים... ומברכים ברכת המזון ושבע ברכות. ואחר כך מייחדים את החתן והכלה לחדר ואוכלים שם לבדם. (עפ"י מנהגים דק"ק ורמ"ש רל"א) ועיקר הסעודה היא בלילה... (נחלת שבעה)

והחופה עושים על הרוב אחר מנחה גדולה, קודם זמן ערבית הרבה. (שם)

ויצא יעקב-ויקץ יעקב-וידר יעקב-וישא יעקב-וישק יעקב-ויגנב יעקב-ויזכה יעקב
אין מידה אותה משייכים לגאון רבי יעקב קמינצקי יותר מאשר מידת
האמת. כאשר הגאון רבי יצחק הוטנר הציע לתלמידו רבי הירש
דיסקינד את השידוך עם רבקה, בתו של רבי יעקב, אמר לו: "במידת
האמת שבו, מהווה רבי יעקב שריד מדורות עברו!" (רבי יעקב)

לא פעם הביע: "שמי יעקב, ועל יעקב נאמר 'תתן אמת ליעקב' ולכן
אינני יכול להתנהג אחרת!" (הקדמת חתנו הגאון ר' ישראל שורין "אמת ליעקב" עה"ת)

מתורתו של מרן רבי יעקב קמינצקי, עמוד האמת

"וילך חרנה... וישכב במקום ההוא: באותו מקום שכב, אבל י"ד שנים
ששימש בבית עבר, לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה". (כ"ח י"א רש"י)
גדול תלמוד תורה יותר מכיבוד אב ואם, שכל אותן שנים שהיה יעקב
אבינו בבית עבר לא נענש. (מגילה טו:)

חז"ל אומרים לנו שיעקב נענש על אותם שנים שהיה בחרון ולא
קיים כיבוד אב ואם, ולכן יוסף נעדר מביתו עשרים ושנים שנה,
אבל על הארבע עשרה שנה שהיה בבית שם ועבר לא נענש.
בהכרח ששנים אלו היו כל כך נחוצות להתפתחותו הרוחנית של
יעקב עד שהם דוחים את ענין כיבוד אב ואם.

זה תמוה, הרי יעקב בזמן שיצא מבאר שבע היה בן שישים
ושלש. הוא למד תורה עם אברהם עד גיל חמש עשרה, ובהמשך
השנים למד בישיבתו של יצחק. מדוע אם כן היה כל כך נחוץ
ליעקב במקום ללכת מיד לחרן כפי ציווי הוריו, לשבת וללמוד
עוד ארבע עשרה שנים בישיבת שם ועבר?!

נכון הדבר שבוודאי גדל בתורה בזמן ההוא, מכל מקום אין זה
פוטרו מצות כיבוד אב ואם. למה הדבר דומה, לאב המצווה לבנו
לקנות בשבילו דבר. ובדרך לחנות מחליט הבן שהוא רוצה
ללמוד תורה. האם עכשיו זה הזמן ללמוד?! ברור שלא.

נסביר את הדברים. כדי להבין את הנחיצות של יעקב ללכת
עכשיו לישיבת שם ועבר, אנו צריכים להבין מה התורה
המיוחדת שנלמדה בבית מדרשם של שם ועבר, שהיתה שונה
מתורתם של אברהם ויצחק.

האבות הקדושים היו "יושבים בישיבה" ומלמדים תורה לכל
הבא להסתופף בנחלתם. בבית מדרשם למדו תורה במדרגה
הגבוהה ביותר של אמונה ועבודת השם, מחוסנים לגמרי
מהסיבה בחוץ ולא מושפעים ממנה.

מזה הטעם, כשראתה שרה את ישמעאל מצחק, דרשה לגרש
אותו, כי בסביבתם של צדיקים גמורים אין מקום לאחד מסוגו
של ישמעאל.

לא כן היה אצל שם ועבר. שם ניצל לא רק ממי המבול, אלא גם
מהשחתת דור המבול. עבר חי בימי דור ההפלה, אלו שרצו
למרוד בהקב"ה, אבל הוא לא נסחף עמהם ונשאר בצדקתו.

רק שם ועבר, שרידים של דורות וסביבה מושחתת היו יכולים
ללמד ליעקב תורה הנצרכה לו כדי שיוכל להשאר בתומתו
בסביבתו של לבן, איש מושחת ורשע, ולא רק לבן עצמו, אלא
כל אנשי מקומו היו רמאים, כפי שמצינו במשנת החתונה,
שאפילו אחד לא נמצא לגלות ליעקב שלבן מתכוון לרמותו.

יעקב לא היה יכול לקיים את ציווי של אביו ללכת אל לבן, אלא
אם כן היה עוצר בבית המדרש של שם ועבר, רק כך בסופו של
דבר יוכל להכריז "עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי ולא
למדתי ממעשיו!" רק באופן זה הוא מקיים את דבר אביו כהוגן.
הדבר דומה לאב שציווה לבנו לקנות לו לולב ואתרוג לסוכות.
בדרכו לשוק החליט הבן שאין הוא מספיק בקי בהלכות ארבעת
המינים ועליו להכנס לבית המדרש ללמוד ולשנן את ההלכות.
האם נאמר שאינו מקיים את מצות אביו?

אדרבה, הוא מקיים את המצוה בשלמותה והידורה, אילו לא
היה עושה כן לא היה מקיים כלל מצות כיבוד אב. כן הוא אצל
יעקב, בלי ההכנה המיוחדת שהיתה דרושה לו אצל שם ועבר
לא היה יכול לקיים ציווי של אביו ללכת לארצו וביתו של לבן.

בפרשת וישב כתוב "וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן
זקנים הוא לו" (ג' ט"ז). הביא רש"י: "ואונקלוס תרגם בר הכים הוא
ליה, כל מה שלמד משם ועבר מסר לו".

יש להבין, מדוע דקדק רש"י לומר "כל מה שלמד משם ועבר",
וכי לא היה ליעקב את תורת האבות למסור לו? גם צריך לבאר,
מפני מה לא מסר יעקב לשאר בניו את תורת שם ועבר זו?
לפי מה שכתבתי יובן היטב. קבלה היתה בידם מפי אברהם
שצריכים הם לצאת לגלות, לחיות בארץ לא להם. הקב"ה אומר
לאברהם "ידע תדע כי גר יהיה זרעך". למה לו לדעת זאת? על
כרחך הודיעו כן על מנת שיוכלו להכין עצמם.

מכיון שיוסף היה זה שהתגלגל למצרים, אותה ארץ טמאה והיה
צריך לעמוד לבדו נגד כל הנסיונות, הוא זה שעליו נפל העול
להכין את המקום לבני ישראל, היה מוכרח יעקב למסור דווקא
לו את התורה המיוחדת הזאת, תורת הגלות, תורת שם ועבר.
(אמת ליעקב" ויצא)

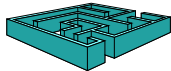
רבים הם הזרזים בספר בראשית: הארץ... אברהם, אליעזר, רבקה,
יוסף. "ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא" כתב "אור החיים":
טעם עשותה ככה ולא מן המוסר... והרי זו זרייה ונשכרת. (ל' ט"ז)

'זריזות', מה זה?

הלכה היא שיש לבדוק אחר השחיטה את הריאה. כתב
ה"שולחן ערוך" בהלכות טריפות: "יש מי שאומר שהבודק
יכניס ידו בבהמה בזריזות, בלא רפיון ידים". כתב הט"ז בשם
המהרש"ל, אדרבה, קיבלנו שיכניס ידו בנחת.

ביאר רבי יעקב קמינצקי: נראה לי שהפירוש זריזות אינה דווקא
מהירות, וכפי שמצינו "כהנים זריזים הם", ופירש רש"י שכולם
בני תורה וחרדים ונזכרים ולא יבואו להכשל (שבת כ.). הרי מוכח
שזריזות היא שימת לב ולא דווקא מהירות.

וכן מצינו שהיפך זריזות היא שפלות (פסחים ג:) וכן מובא במסכת
גיטין 'נמצאו בנות זריזות ובנים שפלים!' (אמת ליעקב" י"ד ל"ט ג')

"ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא": אחיו הוא ברמאות. (מגילה ג:)

תמיהה גדולה היא, יעקב אבינו נוקט בברכות עם עשו, בצאן עם
לבן, לכאורה, בדרכים שהן רחוקות מן הישרות, איך יתכן
שיעקב עמוד האמת פעל בדרך שנראית עקומה?!

באמת למדנו כאן יסוד גדול במהות ה"אמת": גם האמת
צריכה להיות על פי חשבון. ודאי שמותר לאדם להשתמש
לפעמים בדרך הערמה כדי להשיג את מבוקשו - "עם עקש
תתפלת" "אחיו אני ברמאות" - כאשר הוא בא לידי התמודדות
עם רמאי מסוכן מסוגם של עשו ולבן, לפעמים אין מנוס
משימוש בדרך עורמה כפי הצורך והשעה.

מצאנו כן כמה וכמה פעמים אצל יעקב אבינו ואין זה סתירה
לכלל של "תתן אמת ליעקב". לדוגמה: ענין פיצול המקלות כדי
להציל את צאנו מידי לבן. הוא אומר לעשו "ואני אתנהלה לאטי
... עד אשר אבא אל אדני שעירה" למדים חז"ל מכאן הלכה
לדורות איך להתרחק מגוי במקום סכנה.

יעקב שאחז במידת האמת בכל מאודו לא חשש לשנות
מדיבורו באופן המותר, בזמן שהיה מוכרח לזה. (שם כ"ז י"ג ע"י"ש)

"ויאמר להם יעקב אחי". (כ"ט ד')

סיפר רבי יעקב לתלמידיו: לפני שנים רבות כשהייתי רב בעיירה
בליטא, פעם הלכתי לדואר לקנות בולים. שילמתי, בדרכי לצאת
ראיתי שקיבלתי עודף יותר ממה שהגיע לי. חזרתי לדלפק,
החזרתי את אשר הייתי צריך להחזיר ויצאתי מבית הדואר.
בדרכי הרהרתי, אני מכיר את איש הדואר שנים רבות. הגוי הזה
לא טועה במטבעות, אף לא בפרוטה אחת. מן הסתם רצה לבחון
את הרב של היהודים, האם הוא אדם ישר או רמאי... הייתי
משוכנע שהיה זה ניסוי.

שמעו רבותי. שנים עברו, אני היגרתי לקנדה, בשואה נספו כל
יהודי העיירה חוץ משנים עשר יהודים שניצלו על ידי איש
הדואר ההוא, אותם הסתיר במרתף ביתו.

מי יודע, אולי בגלל כמה פרוטות שהחזרתי ניצלו חייהם של
שתים עשרה נפשות! ("בין ישן לחדש" ע"י"ש ועיין בס' "רבי יעקב" בזה)